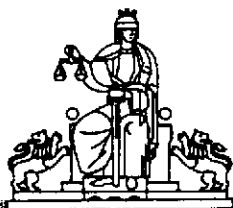

ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД	
служба "Регистратура" - 1 -	
Изх. №	92
Дата на регистриране:	03-04-2019

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
**ВЪРХОВЕН
КАСАЦИОНЕН
СЪД**

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Вх. № 105 КЗ
Дата 03.04.19

Първо гражданско отделение
Гр.д. № 1475/2016 год.
София, 03.04.2019 год.

К. С. Соколова
№ 5/18
София
03.04.19

ДО
**ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

Върховният касационен съд, гражданска колегия, първо отделение, приложено Ви изпраща ИСКАНЕ от тричленен състав на гражданска колегия на ВКС по чл. 149, ал. 1, т. 1, вр. чл. 150, ал.2 от Конституцията на Република България и чл. 12, ал. 1, т. 1 от Закона за Конституционния съд, за даване на тълкуване на чл. 151, ал. 2, изречение трето от Конституцията на Република България по въпроса „Какви са правните последици от решенията на Конституционния съд в хипотеза, когато се обявява за противоконституционен закон с еднократно действие“.

Към настоящото ИСКАНЕ се изпращат: решение № 374/21.08.2014 год. по гр.д. № 429/2011 г. по описа на Софийския окръжен съд; въззивно решение № 1834/25.07.2017 год., постановено по гр.д. № 904/2015 год. на Софийския апелативен съд; определение № 519/20.11.2018 год., постановено по гр.д. № 1475/2016 год. по описа на ВКС, I-во г. о., и протокол от открито съдебно заседание, проведено на 21.03.2019 год. по гр. д. № 1475/2016 год.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СЪСТАВА:

/М. Соколова/

СЕКРЕТАР на I-во

/Ем. Петрова/

До Конституционния съд
на Република България

ИСКАНЕ

от тричленен състав на Първо Гражданско отделение на Върховен касационен съд по чл.149, ал.1, т.1, вр.чл.150, ал.1 от Конституцията на Република България и чл.12, ал.1, т.1 от Закона за Конституционния съд, за даване на тълкуване на чл.151, ал.2, изречение трето от Конституцията на Република България по въпроса „Какви са правните последици от решенията на Конституционния съд в хипотеза, когато се обявява за противоконституционен закон с еднократно действие“

Уважаеми конституционни съдии,

Във Върховния касационен съд е висящо производство по касационни жалби срещу въззивно решение, с което е признато правото на собственост на държавата върху поземлен имот с идентификатор 65231.919.36 по КК на гр.Самоков, местност „Бистрица“, с площ от 210 104кв.м., ведно с построените в имота сгради: 1/сграда с идентификатор 65231.919.36.1 със застроена площ от 69кв.м.; 2/сграда с идентификатор 65231.919.36.2 със застроена площ 357кв.м.; 3/сграда с идентификатор 65231.919.36.3 със застроена площ от 516кв.м.; 4/сграда с идентификатор 65231.919.36.4 със застроена площ от 239кв.м.; 5/сграда с идентификатор 65231.919.36.5 със застроена площ от 210кв.м.; 6/сграда с идентификатор 65231.919.36.6 със застроена площ от 131 кв.м.; 7/сграда с идентификатор 65231.919.36.7 със застроена площ от 65кв.м.; 8/сграда с идентификатор 65231.919.36.8 със застроена площ 109кв.м. и Симеон Борисов Сакскобургготски и Мария Луиза Борисова Хробок са осъдени на основание чл.108 ЗС да предадат владението върху тези недвижими имоти.

Спорен по делото е въпросът какви са правните последици на Решение №12 на Конституционния съд на Република България от 04.06.1998г., постановено по конституционно дело №13/1998г., обн.ДВ.бр.66/10.06.1998г., с което Конституционният съд на основание чл.149, ал.1, т.2 от Конституцията на Република България с единодушие е обявил за противоконституционен Закона за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Фердинанд и Борис и техните наследници /ЗОДС/ /ДВ.бр.305/31.12.1947г./, приемайки при това, че предвиденото в чл. 1 ЗОДС одържавяване по своята същност представлява принудително и безвъзмездно отнемане на частна собственост и по характер

и последици то не се различава от конфискацията, защото не става срещу обезщетение, както и че неговото прилагане не е поставено в зависимост от такива държавни и общински нужди, съществуването на които е необходимо условие, за да се допусне принудително отчуждаване на собственост.

След постановяване на Решение №12 от 04.06.1998г. по конституционно дело №13/1998г. със заповеди на областни управители част от имотите, посочени в списъка на царските имоти, изготвен от правителството на Кимон Георгиев, съпътстващ приложението на Закона за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Фердинанд и Борис и на техните наследници (ДВ бр.305/31.12.1947г.) са отписани от актовете книги за държавна и общинска собственост и владението е предадено на наследниците на бившите царе Фердинанд и Борис. Друга част от посочените в списъка имоти са възстановени по реда на ЗВСГЗГФ.

Въпросът за правната характеристика и последиците от решение №12 от 04.06.1998г. по конституционно дело №13/1998г. въпреки това е бил поставен на обсъждане пред 40-тото Народно събрание на 155-тото му заседание, проведено на 17.08.2006г. по повод Доклада на Временната комисия за възстановяване на отнетото и възстановено имущество на семействата на бившите царе Фердинанд I и Борис III и техните наследници, създадена с решение на 40-тото Народно събрание, прието на 15.03.2006 г., обнародвано в ДВ бр.25/24.03.2006 г., който е приет с решение на Народното събрание на 155-тото му заседание на основание чл.86, ал.1 от Конституцията на Република България и чл.75, ал.1 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание. Приемайки доклада след обсъждане на съдържащите се в него становища за правната характеристика на решенията на Конституционния съд, Народното събрание не е изразило становище за правните последици на Решение №12 от 04.06.1998г. по конституционно дело №13/1998г.

В Доклада на Временната комисия за възстановяване на отнетото и възстановено имущество на семействата на бившите царе Фердинанд I и Борис III и техните наследници двете становища за правната характеристика и последиците от решението на Конституционния съд са детайлно развити както следва:

Според първото становище правните последици от Решение №12 от 04.06.1998г. по конституционно дело №13/1998г., разгледани в светлината на чл. 151, ал.2, изр.3 и ал.3 от Конституцията и чл. 22 ал.4 от Закона за конституционния съд са развити и определени в Решение № 22 на КС по конст.д. № 25/1995 г. и те са следните:

Обявеният за противоконституционен Закон за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Фердинанд I и Борис III и на техните наследници /ЗОДС/ не само че не се прилага занапред, същият по силата на КР №12/98г. е с обезсилено действие – т.е.

решението на КС, с което се обявява неговата противоконституционност, има отменително действие. С оглед това отменително действие на решението на КС не се налага и не се изисква Народното събрание в качеството си на “ орган, който е постановил акта”, обявен за противоконституционен, по смисъла на чл. 22 ал.4 ЗКС да отменя ЗОДС и да урежда възникналите от него правни последици с нарочен закон. ЗОДС вече е отменен с решението на КС №12/1998г.

Нещо повече – според това становище решението на КС има не само отменително, но и правновъзстановително действие, тоест прилага се автоматично правното положение от преди приемането на обявения за противоконституционен закон. Отмяната на обявения за противоконституционен закон в този смисъл не води до какъвто и да било правен вакуум (законова празнина). Разпоредбата на чл. 1 ЗОДС накърнява конституционно защитеното право на собственост. След отмяната на накърняващия правото закон, накърненото право продължава (възстановява) действието си. Отменят се преките правни последици на ЗОДС, накърняващи конституционно защитеното право на собственост и имотите престават да бъдат държавна собственост, а накърненото право на собственост на отчуждените собственици се възстановява във вида и обема към момента на отнемането по силата на самото КР № 12/1998г. По отношение на реда, по който се извършва реституцията на царските имоти, се прилага по аналогия чл.3 ЗВСОНИ – имотите се възстановяват на лицата, от които те са били отнети или наследниците им, без да е необходимо особено задълбочаване в документите за собственост отпреди отнемането на имотите по силата на противоконституционния закон. В този смисъл достатъчен е дори само Списъкът на царските имоти, изготвен от правителството на Кимон Георгиев, съпътстващ приложението на Закона за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Фердинанд и Борис и на техните наследници (ДВ бр.305/31.12.1947г.). По отношение на всички имоти, възстановени на царското семейство е ползван общият принцип, че собствеността се възстановява на този, от когото е отнето. Това необходимо и достатъчно условие е било доказано чрез изричното им посочване в т.н. Списък на Кимон Георгиев, по който са били отнемани.

Поддържащите това становище подчертават, че поради констатираната от Конституционния съд пълна аналогия на разпоредбите на ЗОДС с конфискационен акт, няма основание за разработване на мотиви за отмяна на конфискацията спрямо т. нар. “царски имоти”, различни от мотивите, които важат за всички репресирани български граждани.

В становището се застъпва и тезата, че доколкото действието и същността на решенията на Конституционния съд, с които се обявява противоконституционност на закон, широко и нееднозначно са дискутирани в съдебната практика и доктрината след създаването на този орган в чл. 147-152 от Конституцията и регламентирането му със Закона за Конституционния

съд от 1991 г., самият Конституционен съд се е произнесъл по този въпрос с Решение № 22 от 31 октомври 1995 г. по конституционно дело № 25 от 1995г. В постъпилото по това конституционно дело становище от Народното събрание е застъпена тезата, че решенията на Конституционния съд, с които се обявяват за противоконституционни разпоредби на закон за отмяна или изменение на действащ закон или отделни негови разпоредби не отменят тези разпоредби, а имат за последица само тяхното неприлагане съгласно чл. 151, ал. 2, изречение 3 от Конституцията и чл. 22, ал. 2 от Закона за Конституционния съд (ЗКС); нямат за последица възстановяване действието на отменените или изменени законови разпоредби, извършено с противоконституционната разпоредба и само Народното събрание е компетентно да създава нова правна уредба на обществените отношения, които поради обявяване на противоконституционност са останали неуредени. Конституционният съд е отхвърлил тези съображения, като е приел, че: Становището на Народното събрание, че решението на Конституционния съд, с което законът се обявява за противоконституционен, има за последица само неговото неприлагане, без да го отменя, е неоснователно. То противоречи на разпоредбата на чл. 151, ал. 2 и 3 от Конституцията по изложените съображения. Не може да бъде обосновано и с правомощието на Народното събрание по чл. 84, т. 1 от Конституцията да "приема, изменя, допълва и отменя законите". Отмяната на закон от Народното събрание и обезсилването на закон чрез обявяването му за противоконституционен с решение на Конституционния съд водят до едни и същи последици - преустановяване на действието на закона занапред. От това следва, че един закон може да бъде отменен не само от Народното събрание, но и от Конституционния съд, когато е противоконституционен.

От тук поддръжниците на първото становище извеждат аргумента, че няма законова празнина след отмяната на ЗОДС, тъй като разпоредбата на чл. 1 от същия накърнява конституционно защитеното право на собственост. След отмяната на накърняващия правото закон, накърненото право продължава (възстановява) действието си. Не е създаден правен вакуум, тъй като ЗОДС от 1947 г. има правоотричащо и правоспиращо действие по отношение конституционно защитеното право на собственост. Отменят се преките правни последици на ЗОДС, накърняващи конституционно защитеното право на собственост и имотите престават да бъдат държавна собственост, а накърненото право на собственост на отчуждените собственици се възстановява във вида и обема към момента на отнемането. Поддържат, че доколкото ЗВСОНИ не съдържа изчерпателно изреждане на нормативните актове за отнемане на имущество, най-малкото поради употребата в него на израза "както и по указите, с които е отнето имущество на граждани в полза на държавата", употребен в чл. 2 ал. 1, изречение последно от ЗВСОНИ, установените в тази закон правила следва да намерят

приложение при възстановяване правото на собственост върху имоти, отчуждени по реда на ЗОДС от 1947г.

Излагат и съображения, основани на мотивите към Решение № 22 от 31 октомври 1995 г. по конституционно дело № 25 от 1995 г., а именно, че съществуването на противоконституционния закон не може да бъде подкрепено от разпоредбата на чл. 22, ал. 4 ЗКС, която има предвид уреждане на правните последици, възникнали от прилагането на противоконституционния закон до отмяната му с решението на Конституционния съд. Тази разпоредба не се отнася до правните последици от решението на Конституционния съд, с което се обявява законът за противоконституционен. Тоест, в това решение с тълкувателен характер изискването за законодателна намеса се отнася за евентуални неуредени правоотношения в периода на прилагане на противоконституционния закон (в случая с т. нар. "царски имоти" - 1947-1998 г.). Тази разпоредба не се отнася и не създава задължение на законодателния орган да преуреди правните последици от решението на Конституционния съд, с което се обявява ЗОДС за противоконституционен (след 1998 г.). И след като в Решение на Конституционния съд с конституционно дело 13/1998 г. се казва: "Разпоредбата на чл. 1 от ЗОДС засяга придобити права, тъй като има за предмет движими и недвижими вещи, които при съществуващия в България правен ред за придобиване и наследяване са станали собственост на посочените в закона лица. Предвиденото в тази разпоредба одържавяване по своята същност представлява принудително и безвъзмездно отнемане на частна собственост. По характер и последици то не се различава от конфискацията, защото не става срещу обезщетение. Неговото прилагане не е поставено в зависимост от такива държавни и общински нужди, съществуването на които е необходимо условие, за да се допусне принудително отчуждаване на собственост. От това следва, че тази разпоредба накърнява конституционно защитеното право на собственост. Тя противоречи на основното начало, което се съдържа в чл. 17, ал. 1 от Конституцията и изисква да бъде гарантирано правото на собственост. В противоречие е също с ал. 3 и 5 на чл. 17 от Конституцията, прогласяващи неприкосновеността на частната собственост и допускащи принудителното ѝ отчуждаване само при наличието на строго определени условия, които при постановеното от чл. 1 ЗОДС одържавяване не са налице." С оглед тълкувателния характер на разпоредбите на решението на КС 22/1995 г. поддържащите това становище правят извода, че след отмяната на ЗОДС се е възстановило действието на накърненото дотогава конституционно защитено право на собственост и не е възникнала законодателна празнота или правен вакуум. По този начин се постига реално прилагане на конституционните норми като "живо" право съгласно прякото им действие, въздигнато в чл. 5 като основен конституционен принцип. Вследствие на отменителното действие на конституционната норма

заварената законова разпоредба престава да се прилага, тя "се отменя". Вместо нея проявява действие предписанието, съдържащо се в конституционната норма. Дали е налице такава хипотеза обаче, е конкретен въпрос и трябва да се решава във всеки отделен случай конкретно. В случая считат, че е налице отмяната на един индивидуален конфискационен акт с изчерпателно изброени параметри на регулираните права и субектите им.

Според второто становище Законът за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Фердинанд I и Борис III и на техните наследници е нормосъздаващ закон, установяващ ново правно положение и е с еднократно, а не продължаващо правно действие. Въпреки застъпеното в юридическите среди и споделено мнение, че може да бъде обявен за противоконституционен само закон с продължаващо действие, в т.ч. и към датата на произнасяне на Конституционния съд, а не такъв с еднократно такова, което веднъж осъществено практически изчерпва и преустановява действието си много преди Конституционният съд да е сезиран с проблема за конституционосъобразността му, застъпващите това становище коментират единствено и само правните последици на Конституционно решение № 12/1998г.

Излагат съображения, че съгласно нормата на чл. 151, ал. 2, изр. 3 от Конституцията и чл. 22 ал. 2 от Закона за Конституционния съд, актовете, обявени за противоконституционни не се прилагат занапред. Решението на Конституционния съд, с което се обявява противоконституционността на конкретния закон, няма нито отменително, нито правновъзстановително действие. То води само до неприлагането на същия закон занапред, каквато е ясно формулираната в чл. 151, ал. 2, изр. 3 от Конституцията и чл. 22, ал. 2 ЗКС воля на законодателя. Ако законодателят по принцип искаше да вложи в правните последици на решението на Конституционния съд по обявяване противоконституционност на закон ретроактивно/отменително действие, той би използвал широко разпространения и познат от векове в доктрината и практиката правен термин "отменям". Вместо това законодателят употребява израза "не се прилага". Логическото и семантично тълкуване на тази дума в контекста на цялата законова разпоредба указва на законодателна воля, различна от идеята за отмяната. В този контекст може да не се прилага само закон, който не е отменен.

Считат, че Тълкувателното решение на Конституционния съд № 22 от 1995 г. не се прилага по отношение правните последици на Конституционно решение № 12/98 г., тъй като съгласно чл. 22, ал. 1 от Закона за Конституционния съд с решението си съдът се произнася само по направеното искане, съответно само решението по направеното искане е задължително по смисъла на чл. 14, ал. 6 от Закона за Конституционния съд. Искането, предмет на Решение на Конституционния съд от 1995 г., е да се даде задължително тълкуване на чл. 151, ал. 2, изречение трето от Конституцията само по въпроса "какви са правните последици от решението

на Конституционния съд в хипотезата, когато се обяви за противоконституционен закон, изменящ или отменящ действащ закон”, а не въобще за правните последици на решенията, с които се обявява противоконституционност на закон във всички случаи.

Поддръжниците на тази позиция считат за безспорно, че Законът за обявяване на държавна собственост на имотите на семействата на бившите царе и техните наследници нито отменя, нито изменя действащ закон. Поради това Тълкувателното решение на Конституционния съд от 1995 г. е неотнормимо към конкретния случай. Същото не е задължително за когото и да било относно проблематиката на т.нар. “царски имоти”, а още по-малко задължителни могат да бъдат мотивите му, при това извадени от контекста на предмета на тълкуване. Правните последици от Решение на Конституционния съд № 12 от 1998 г. се уреждат единствено и само от правните норми на чл. 22, ал. 2 и ал. 4 от Закона за Конституционния съд. Тези законови разпоредби не само, че не противоречат на чл. 151, ал. 2 от Конституцията, а го доразвиват. Същите не са обявявани за противоконституционни и като такива са действащи и се прилагат.

Считат, че съгласно чл. 22, ал. 4 от Закона за Конституционния съд, за да възникне за наследниците на бившите царе право на реституция на отнетите им с обявения за противоконституционен Законът за обявяване държавна собственост имоти, Народното събрание следва да приеме закон, с който да отмени Закона за обявяване държавна собственост, да признае съответното право на възстановяване на собствеността и да очертае хипотезите, реда и предмета на тази реституция. Евентуално, дори да се приеме, че не се налага отмяна на обявения за противоконституционен закон поради обезсилване на правните му норми с решението на Конституционния съд, отново е наложително произнасяне на Народното събрание със закон относно правото на възстановяване на собствеността, вида, обема, реда, субектите и т.н. Реституцията не е нито конституционно залегнало право на гражданите и юридическите лица, нито конституционно залегнало задължение на държавата и не настъпва по силата на самата Конституция. С обявяването за противоконституционен на този нормосъздаващ закон най-малкото се създава правен вакуум (законова празнина), която може да се запълни само с изричен реституционен закон. Тази законова празнина не може да се запълва по аналогия с прилагане на разпоредбите на друг действащ реституционен закон – Закона за възстановяване собствеността на одържавени недвижими имоти, по следните съображения: Първо – реституцията като право на гражданите и другите правни субекти не е конституционно право, допуска се изрично с нарочен закон. Второ – изброяването на законите и нормативните актове, по които се възстановяват, направено в чл. 2, ал. 1 от Закона за възстановяване собствеността на одържавени недвижими имоти, е изчерпателно, нумерус клаузуз и не може да се тълкува разширително. Трето – “царските имоти” не попадат и в общата

хипотеза на чл. 2 ал. 2 от Закона за възстановяване собствеността на одържавени недвижими имоти, доколкото същите са отнети на законово основание – Закона за обявяване държавна собственост от 1947 г.

След проведено обсъждане на Доклада на Временната комисия за възстановяване на отнетото и възстановено имущество на семействата на бившите царе Фердинанд I и Борис III и техните наследници на вниманието на народните представители са представени проекти за решения по доклада, като според първото предложение заповедите за отписване от актовете книги за държавна или общинска собственост и подаването им във владение на наследниците на бившите царе Фердинанд I и Борис III са издадени без законово основание и Министерския съвет и съответните органи и длъжностни лица следва да бъдат задължени да предприемат действия по възстановяване на незаконно придобитите имоти. Този проект за решение не е приет /от гласували 203 народни представители гласовете „за“ са 50, гласовете „против“ са 148, а „въздържали се“ – 5.

Не е приет и вторият проект за решение – Народното събрание да счита извършените административни действия и издадените административни актове за деактуване и въвеждане във владение на Симеон Сакскобургготски и Мария Луиза Хробок за такива без реституционен характер и последици и да приеме закон, с който да уреди правото на възстановяване и реда, по който да се извърши реституцията на наследниците на бившите царе Фердинанд I и Борис III, като до приемането на закона се спрат всички действия на разпореждане, ипотекиране, особени залози, както и налагане на други вещни тежести върху недвижимите имоти, за които има постановени решения за признаване и възстановяване правото на собственост или са дадени като обезщетения на наследниците на бившите царе и бъде наложен мораториум върху всякакъв вид сеч и дърводобив, както и друга експлоатационна и строителна дейност в горите и земеделските земи, за които има постановени решения за признаване и възстановяване правото на собственост на наследниците на бившите царе. От 207 гласували народни представители гласовете „за“ този проект са 51, „против“ 155, а „въздържал се“-1.

На проведеното на 17 август 2006г. 155-то заседание на 40-тото Народно събрание е приет предложението от Временната комисия трети проект за решение, според който Народното събрание приема доклада на Временната комисия. От гласували 207 народни представители гласовете „за“ този проект са 151, „против“ 56, а „въздържали“ се няма.

Поддържайки първото становище, Симеон Борисов Сакскобургготски и Мария Луиза Борисова Хробок са предявили срещу Българската държава искове за признаване собствеността и предаване владението върху бивш царски дворец „Кричим“, чието възстановяване е било отказано. Приемайки тезата, че Интендантството на Цивилната листа е държавно юридическо лице от типа на учреденията, тричленен състав на

Първо ГО на ВКС с решение №209, постановено на 08.06.2012г. по гр.д.№673/2011г., е оставил в сила въззивно решение №118 от 10.03.2011г., постановено по гр.д.№1078/2011г. на Пловдивски апелативен съд, потвърждаващо решение №1064 от 09.07.2010г. на Пловдивски окръжен съд по гр.д.№1596/2008г., с което са отхвърлен предявените от Симеон Борисов Сакскобургготски и Мария Луиза Борисова Хробок срещу Държавата, представлявана от министъра на регионалното развитие и благоустройството искове за признаване правото на собственост и предаване на владението върху бивш царски дворец „Кричим“. В решението са изложени съображения, че по делото не е установено имотът да е принадлежал на техния наследодател, тъй като с представения нотариален акт №109, том X, рег.№352, дело №68/1930г. за собственик на имота по давностно владение е признато Интендантството на Цивилната листа. Правната характеристика и последиците на Решение №12 от 04.06.1998г. по конституционно дело №13/1998г. не са били обсъждани.

Поддържайки второто становище, министърът на регионалното развитие и благоустройството като представител на държавата, е предявил срещу наследниците на бившите царе Фердинанд I и Борис III искове за предаване владението на недвижимите имоти, за които са постановени съответни актове, с които въз основа на Решение №12 от 04.06.1998г. по конституционно дело №13/1998г. е извършено признаване и възстановяване правото на собственост. Защитната теза, поддържана от процесуалните представители на Симеон Сакскобургготски и Мария Луиза Хробок срещу така заявените претенции е основана на първото становище за действието на Решение №12 от 04.06.1998г. по конституционно дело №13/1998г.

В решение №68 от 14.07.2016г., постановено по гр.д.№6043/2015г. по описа на ГК на ВКС, Второ ГО, при разрешаване на спора между Република България и наследниците на бившите царе Фердинанд и Борис за имоти, отчуждени по реда на Закона за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Фердинанд и Борис и техните наследници /ДВ.бр.305/31.12.1947г./, е изразено становище, че обявяването на закона за противоконституционен не отменя неговия правен ефект, а само отнема действието му за в бъдеще, както и че еднократното действие на закона води до извода, че обявяването му за противоконституционен няма практически правни последици, тъй като възникналите правни последици при приложението на такъв закон запазват действието си до издаване на нов акт по реда на чл.22, ал.4 от Закона за Конституционния съд. В производството по делото Симеон Борисов Сакскобургготски и Мария Луиза Борисова Хробок са основали правата си и на възстановяване правото на собственост по реда на чл.2, ал.2 ЗВСОНИ, твърдейки, че сградите са отнети без законово основание през 1946г., а Законът да обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Фердинанд и Борис и

на техните наследници е обявен за противоконституционен с Решение №12/04.06.1998г. на Конституционния съд.

Пред съдилищата са висящи дела с предявени от Българската държава искове за предаване владението и на други имоти от Списъка на царските имоти, изготвен от правителството на Кимон Георгиев, съпътстващ приложението на Закона за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Фердинанд и Борис и на техните наследници (ДВ бр.305/31.12.1947г.). В хода на работата си Временната комисия за възстановяване на отнетото и възстановено имущество на семействата на бившите царе Фердинанд I и Борис III и техните наследници е констатирала, че със Закона за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Фердинанд и Борис и техните наследници (обн., ДВ., бр. 305 от 1 януари 1947г.), са били отнети всички движими и недвижими имоти, находящи се на територията на България, принадлежащи на бившите царе и техните наследници. Имуществото, което е отнето от царската фамилия, е посочено в писмо от 25.09.1946 г. на Председателството на Народната република (министър-председател Кимон Георгиев) до Министерството на земеделието, където са описани "всички бивши царски имоти покрити и непокрити в цялата страна". Към това писмо има и приложен опис. I. Съгласно този "Опис на личните имоти, притежание на бившия цар" („Опис на Кимон Георгиев“), те са:

1. Дворец „Кричим“;
2. Дворец „Ситняково“;
3. Дворец „Саръгъол“;
4. Хижа „Овнарско“;
5. Хижа „Среден нос“;
6. Остров „Свети Тома“;
7. „Далян Христос“;
8. „Царска Бистрица“;
9. Гора с ливади -22 дка. Местност "Соколец"- общ. Самоков;
10. Лозе в местност Евксиноград - 6,5 дка;
11. Лозе в местност Евксиноград -10 дка;
2. Дворец „Врана“ - 2 основни сгради и 10 стопански постройки. Земя 2650 дка;
13. Сграда на ул. „Московска“ и ул. „Париж“ – Интендантство;
14. Дворец „Баня“ – постройка от 355 кв.м., земя 10 дка и гараж 90 кв.м.;
15. 8 броя парцели в гр. Самоков с обща площ 6 дка;
16. 10 бр. имоти, закупени от частни лица с продавателни договори и сметко-разписки през периода 1929-1935 г.

Освен посочените имоти, царското семейство с нотариални и крепостни актове е притежавало и:

17. Горски масиви в Чам кория и землището на с. Бели Искър от 4500 дка;

18. Сграда на княгиня Евдокия - София – кв. Изток - къща 175 кв.м. и дворно място от 6 дка;

19. 363 дка земи около гр. Пловдив – съгласно 39 бр. нотариални актове – понастоящем в регулационния план на гр. Пловдив.

Освен посочения “Списък на Кимон Георгиев”, по който се е провеждала оперативната работа по отнемането и въвеждане на държавата във владение на т.н. “царски имоти”, е ползван и списък, предоставен от Централен държавен архив, където е описано разделно имуществото, управлявано от Интендантството на цивилната листа като:

А. Държавни имоти:

- Софийски дворец,
- Автомобилен парк и конюшня,
- Зоологическа градина,
- Ботаническа градина, детска градина,
- Електрическа централа ул. „Московска”,
- Дворец „Евксиноград”,
- Естествено исторически музей.

Б. Смесени имоти – постройките лични на царя, а мястото държавно или общинско:

- Дворец „Кричим”
- Дворец „Ситняково”
- Дворец „Саръгьол”
- хижа „Овчарско”
- хижа „Среден Нос”

В. Лични имоти на царя:

- Дворец „Врана”
- Дворец „Баня”
- Интендантство на двореца
- Далян Христоз – Созопол
- о-в Св. Тома р. Ропотамо

Г. Личен имот на царицата – празно място в гр. Самоков до казармите

Д. Личен имот на княгиня Евдокия - къща Слатинска община.

Комисията е установила, че към началото на работата ѝ са възстановени на наследниците на бившите царе следните имоти:

- Дворец „Врана”
- Дворец “Ситняково”
- Дворец “Саръгьол “
- Дворец “Царска Бистрица”
- Дворец с. Баня
- къща кв. Слатина
- възстановени гори – общо 16 541 дка.

Към настоящия момент са приключили исковите производства само по отношение на част от тези имоти. По предявения от Държавата иск

за предаване по реда на чл.108 ЗС на имот – парк „Врана“, ведно с построените в него сгради, производството е приключило само пред първоинстанционния съд - на 22.08.2018г. е постановено решение по гр.д.№3724/2011г. по описа на СГС, Първо ГО, I-6 състав.

По гр.д.№1475/2016г. по описа на ГК на ВКС с определение №519 от 20.11.2018г. е допуснато касационно обжалване на въззивно решение №1834/25.07.2017г., постановено по гр.д.№904/2015г. по описа на Софийския апелативен съд, ГО, I-ви състав, с което предявените от държавата по реда на чл.108 ЗС искиове за т.нар. имот „Царска Бистрица“ са уважени, като е прието, че решението на Конституционния съд няма реституционно действие и въз основа на него ответниците по предявените искиове не могат да се легитимират като собственици на спорния застроен имот, макар правото на собственост да е възстановено на наследниците на бившия цар Фердинанд с решения на ОСЗ по реда на ЗВСГЗГФ, а владението върху застроената част е предадено въз основа на заповед на областния управител на Софийска област, издадена на основание чл.78 ЗДС и във вр. с Решение №12/04.06.1998г. по конституционно дело №13/1998г. Процесуалните представители на Държавата поддържат, че фактът, че с решение №12 от 04.06.1998г. на Конституционния съд на Република България по к.д.№13/1998г. този закон е обявен за противоконституционен, няма практическо значение, тъй като това решение няма обратна сила, нито реституционен характер, докато процесуалните представители на Симеон Борисов Сакскобургготски и Мария Луиза Борисова Хробок поддържат другата теза за правното значение, характер и последици на решението на Конституционния съд, основавайки правата на наследниците на бившите царе на извършено по реда на ЗВСГЗГФ възстановяване на собствеността.

Изхождайки от обстоятелството, че пред съдилищата са висящи и други дела с предмет принадлежността на правото на собственост върху имоти, възстановени на наследниците на бившите царе Фердинанд I и Борис III с решения на ОСЗ или предадени им въз основа на заповеди на областни управители след постановяване на Решение №12 от 04.06.1998г. по конституционно дело №13/1998г. и с оглед разпоредбата на чл.149, ал.1, т.1 от Конституцията на Република България, според която Конституционният съд дава задължителните тълкувания на Конституцията, в проведеното на 21.03.2019г. открито съдебно заседание тричленният състав на Първо ГО на ВКС е приел, че следва да сезира Конституционния съд с искане за тълкуване на чл.151, ал.2, изречение трето от Конституцията на Република България по въпроса „Какви са правните последици от решенията на Конституционния съд в хипотеза, когато се обявява за противоконституционен закон с еднократно правно действие“. Считаме, че компетентен да даде тълкуване на разпоредба на Конституцията е единствено Конституционният съд на Република България и даденото от тричленния състав на Второ ГО на ВКС тълкуване на разпоредбата на чл.151, ал.2, изречение трето от Конституцията

на Република България би могло да бъде обсъждано при постановяване на решението по гр.д.№1475/2016г. само в хипотеза, при която Конституционният съд приеме настоящето искане за недопустимо, включително изразявайки становище, че следва да бъдат взети предвид съображенията, съдържащи се в мотивите към Решение №22 от 31.10.1995г. на Конституционния съд по конституционно дело №25/1995г. - и при наличието на спор, при който въпросът е поставен на разглеждане пред ВКС, тълкуването на Конституцията е от компетентността на КС.

Подобно искане за даване задължително тълкуване на разпоредбата на чл.151, ал.2, изречение второ от Конституцията на Република България, по въпроса: „Какви са правните последици от решенията на Конституционния съд в хипотезата, когато се обяви за противоконституционен закон, изменящ или отменящ действащ с оглед на чл.151, ал.2, изречение второ от Конституцията“, отправено през 1995г. до Конституционния съд от Главния прокурор на Република България, е било прието за допустимо с определение от 12.10.1995г. по конституционно дело №25/1995г.

По конституционно дело №25/1995г. е постановено Решение № 22 от 31.10.1995 г. на КС на РБ, с което е прието, че когато Конституционният съд обяви за противоконституционен закон, с който се отменя или изменя действащ закон, последният възстановява действието си в редакцията преди отмяната или изменението от влизане в сила на решението на съда.

В мотивите към Решение №22 от 31.10.1995г. Конституционният съд на Република България е изложил съображенията си, че решенията на Конституционния съд по споровете за конституционност са окончателни и задължителни за всички държавни органи, юридически лица и граждани (чл.14, ал.5 и 6 от Закона за конституционния съд), че актът, обявен за противоконституционен, не се прилага от деня на влизането на решението на съда в сила (чл.151, ал.2, изречение 3 от Конституцията), че според разпоредбата на чл.151, ал.2, изречение 3 от Конституцията обявеният за противоконституционен закон не се прилага от деня на влизането в сила на решението на Конституционния съд, като изразът "не се прилага" съдържа забрана за прилагане на закона занапред. Прието е, че тази забрана е безусловна, императивна и за постоянно и като последица от тази забрана следва, че обявеният за противоконституционен закон престава да действа и да регулира обществени отношения. Изложени са съображения, че обявеният за противоконституционен закон губи правния си ефект и престава да съществува като нормативен акт, че с влизане в сила на решението на съда, с което законът се обявява за противоконституционен, се обезсилва неговото действие, което е пряка и непосредствена последица от решението на съда и на конститутивното му действие, равносилно на отмяна на закон от Народното събрание (чл.84, т.1 от Конституцията), чрез което се постига основната цел на конституционния контрол и на разпоредбата на чл.151, ал.2

и 3 от Конституцията - отстраняване от правния ред на противоконституционния закон и възстановяване върховенството на Конституцията.

В мотивите към Решение №12/04.06.1998г. Конституционният съд е определил предвиденото в чл.1 ЗОДС одържавяване като принудително и безвъзмездно отнемане на частна собственост, което по характер и последици не се различава от конфискацията, защото не става срещу обезщетение, като освен това неговото прилагане не е поставено в зависимост от такива държавни и общински нужди, съществуването на които е необходимо условие, за да се допусне принудително отчуждаване на собствеността. Изложени са и съображения, свързани с кръга на лицата, спрямо които чл.1 ЗОДС намира приложение, а именно, че този кръг от лица е определен с два признака: а) принадлежност към семействата на бившите царе Фердинанд и Борис и б) качеството им на наследници, които два признака са свързани с произхода и личното положение на съответните лица.

Тези особени характеристики на Закона за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Фердинанд и Борис и техните наследници /ДВ.бр.305/31.12.1947г./ го отличават от други закони или друг вид актове с еднократно действие, обявявани за противоконституционни с решения на Конституционния съд, както и от споровете за законност на избор за президент, вицепрезидент и народен представител – с този закон е извършено отчуждаване на движимо и недвижимо имущество от персонално посочен в закона кръг от лица, без да е предвидено обезщетяване и без отчуждаването да е поставено в зависимост от конкретни държавни или обществени нужди. Различни са правните последици на решенията на КС по спорове за законност на избора на президент, вицепрезидент или за народен представител, за установяване на неизбираемост и несъвместимост на народен представител /Решение №14/18.12.2013г. на Конституционния съд по конституционно дело №17/2013г./, както и на решенията, с които Конституционния съд е обявявал за противоконституционни други закони с еднократно действие /Решение №7 от 31.05.2011г. на Конституционния съд по конституционно дело №21/2010г., с което Конституционният съд обявява за противоконституционен §4а от преходните и заключителни разпоредби на Кодекса за социално осигуряване, създаден с §48, т.2 ЗИДКСО /ДВ.бр.100/2010г./; Решение №8 от 04.07.2012г. на Конституционния съд по конституционно дело №16/2011г., с което Конституционният съд обявява за противоконституционен чл.1, ал.2, ред 5 от Закона за бюджета на Националната здравна каса/ и на решенията, с които Конституционният съд обявява за противоконституционни решения на Народното събрание за избиране на временни парламентарни комисии /Решение №6 от 11.04.2012г. на Конституционния съд по конституционно дело №3/2012г., с което Конституционният съд е обявил за противоконституционно приетото от 41-вото Народно събрание на

15.02.2012г. Решение за избиране на Временна парламентарна комисия за проучване на нормативните основания, фактите и обстоятелствата при помилване, опрощаване на несъбираеми държавни вземания и даване и възстановяване на българско гражданство и лишаване от него през периода 22.01.2002г.-22.01.2012г./. Тази особеност, наред с поддържаните противоречиви становища, включително досежно възможността съдържащите се в мотивите към Решение №22/1995г. на Конституционния съд съображения да се считат приложими при извършването на преценката за правните последици на Решение №12/1998г. на Конституционния съд и различният контекст на гр.д.№1475/2016г., обосновава необходимостта да бъде поискано тълкуване на разпоредбата на чл.151, ал.2, изречение трето от Конституцията.

Считаме, че отправеното от тричленен състав на ГК на ВКС до Конституционния съд на Република България искане за тълкуване на разпоредба от Конституцията, следва да се приеме за допустимо, като съображенията ни за това са следните:

В мотивите към Решение №3 от 05.04.2005г. по к.д.№2/2005г. Конституционният съд на Република България е изложил съображения, че от разпоредбите на чл.119, ал.1 и чл.124 от Конституцията може да се направи изводът, че посочването на отделните функции и правомощия на ВКС и ВАС нямат предвид двете институции като единен субект, състоящ се от всички техни съдии, а и подразделенията, от които те се състоят, като в терминологията на конституционния законодател ВКС и ВАС не са понятия, които се отнасят единствено до целия съдийски състав на техните пленуми а включват в себе си и всичките им подразделения, доколкото правораздаването не се извършва от целия съдийски състав на ВКС и ВАС като единен правораздавателен субект, а от неговите подразделения. Изложени са също така и съображения, че в съответствие с чл.133 от Конституцията Законът за съдебната власт в чл.80, ал.1, определяйки ВКС като висша съдебна инстанция по наказателни и граждански дела, а в чл.91, ал.1 ВАС като висша съдебна инстанция в административното правораздаване, има предвид не само единния субект на Пленума на всички съди, а и техните подразделения, сочейки в следващите разпоредби и в какви състави заседават. С оглед на това и като се има предвид, че обозначаването в Конституцията на ВКС и ВАС не визира само съдийските им състави в цялост, а и всичките им подразделения, без да е посочено изрично, е прието, че овластяването на ВКС и ВАС да сезират Конституционния съд по чл.150, ал.1 и 2 се отнася и до техните подразделения, при което чл.150, ал.2 от Конституцията предоставя това право на отделните състави, които могат да спрат производството по разглежданото от тях дело. Както в мотивите към това решение на Конституционния съд, така и в определение №1 от 1997г. по к.д.№5/1997г., са развити и съображения, че макар в чл.150, ал.2 от Конституцията да не е изрично посочено, че правото да сезира

Конституционния съд с искане за установяване несъответствие на закон с Конституцията, то това право принадлежи на състава, който разглежда делото, доколкото разглеждането на конкретно дело и спиране на неговия ход може да се направи само от отделен съдебен състав. От тук е направен извод, че само състав на съда е оторизиран да се обърне към Конституционния съд, когато при разглеждане на конкретно дело констатира несъответствие на закона с Конституцията, доколкото нито пленумите на ВКС и ВАС, нито общите събрания на техните колегии могат да установят несъответствие между закона и Конституцията, което да е по повод разглеждано от тях конкретно дело и да спрат производството по дела, които са пред отделните състави на върховните съдилища /което КС приема и в Решение №7/2001г. по к.д.№1 от 2001г.; Решение №13/2001г. по к.д.№–2/2001г.; Решение №5/2002г. по к.№2/2002г.; решение №10/2002г. по к.д.№12/2002г.; Решение №10/2003г. по к.д.№12/2003г. и Решение №5/2004г. по к.д.№5/2004г./.

Тъй като искането на главния прокурор, по което е образувано к.д.№2/2005г. е за тълкуване разпоредбата на чл.150, ал.1 от Конституцията в смисъл, че само пленарните състави на ВКС и ВАС имат право да сезират Конституционния съд по реда на този текст, в Решение №3 от 05.04.2005г. Конституционният съд е приел, че правомощие да сезира Конституционния съд по чл.150, ал.1 от Конституцията имат пленумите на ВКС и ВАС, състоящи се от всички съдии и общите събрания на техните колегии, развивайки в мотивите посочените по-горе съображения.

Считаме, че признаването на правото на тричленен състав на ВКС да сезира Конституционния съд на Република България с искане за тълкуване на разпоредба от Конституцията на Република България, би представлявало логично продължение на практиката на Конституционния съд и по-специално на развитие на принципа за прякото приложение на Конституцията при разрешаване на конкретни спорове, като чрез тълкуването се очертае точното място на нормата при прякото ѝ прилагане по конкретен правен спор. Тъй като не съществува спор, че конституционните норми в сферата на правата на гражданите имат непосредствено действие и дори не се нуждаят от законово посредничество, тълкувателните решения на Конституционния съд на Република България, касаещи тези норми, са изключително важни, защото могат да бъдат прилагани пряко от съдилищата.

Действително съществува възможност тричленният състав на ВКС да внесе искане до Общото събрание на Гражданската колегия на ВКС за сезиране на Конституционния съд, като предостави на ОСГК преценката за необходимостта от тълкуване на разпоредба на Конституцията по конкретно дело. В настоящия случай, макар такова искане от настоящия състав да беше внесено в ОСГК на 22.03.2019г., в заседанието, проведено на 03.04.2019г., ОСГК взе решение да не сезира Конституционния съд. Ако исканията на тричленни състави на ВКС до Конституционния съд на Република България за тълкуване на разпоредби от Конституцията бъдат приети за допустими, би

се избегнала необходимостта от сезиране на ОСГК с искане за внасяне на въпроси по тълкуване на разпоредби на Конституцията в Конституционния съд и вземането на подобно решение би зависело единствено от суверенната преценка на състава, пред който конкретното дело е висящо, включително и по съображенията, развити в мотивите към Решение №3 от 05.04.2005г. на Конституционния съд по конст.д.№2/2005г., че съгласно правилата на процесуалните кодекси разглеждането на конкретно дело и спиране на неговия ход може да направи само отделен съдебен състав. Допълнително съображение в подкрепа на тази теза може да бъде изведено и от разпоредбата на чл.280, ал.1, т.2-ГПК, според която на касационно обжалване пред ВКС подлежат въззивните решения, в които съдът се е произнесъл по материалноправен или процесуалноправен въпрос, който е решен в противоречие с актове на Конституционния съд на Република България.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Молим на основание чл.149, ал.1, т.1 от Конституцията да дадете тълкуване на чл.151, ал.2, изречение трето от Конституцията на Република България по въпроса „Какви са правните последици от решенията на Конституционния съд в хипотеза, когато се обявява за противоконституционен закон с еднократно правно действие“.

СЪДЕБЕН СЪСТАВ:

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

/ Маргарита Соколова/

ЧЛЕНОВЕ: 1.

/ Светлана Калинова/

2.

/ Розинела Янчева/

Приложение:

1.Решение №374/21.08.2014г. по гр.д.№429/2011г. по описа на Софийски окръжен съд;

2. Въззивно решение №1834/25.07.2017г., постановено по гр.д.№904/2015г. по описа на Софийския апелативен съд;

3. Определение №519/20.11.2018г., постановено по гр.д.№1475/2016г. по описа на ВКС, I ГО;

4. Протокол от открито съдебно заседание, проведено на 21.03.2019г. по гр.д.№1475/2016г.